

MAGYAR ZSIDÓ.

Hitfelekezeti érdekű folyóirat.

Jelige: „A vallás a kedélynek ügye s így azon tárgyak közé tartozik, melyek véglegesen nem a többség parancsoló szava, hanem csak kölcsönös egyetértés által döntetnek el.
B. Estöös József.

Előfizetési feltételek:
(Pesten hazhozordással, vidékre postai szétküldéssel)
Egész évre 6 frt.
Félévre 3 frt.
Megjelenik havonként 3-szor minden 10-dik napon.

Felelős szerkesztő:
FARKAS ALBERT.
Szerkesztőségi iroda:
sip-utca 23. szám, hová a kéziratok és az előfizetések küldendők.

Magánhirdetések: egyhasábos petsor egy-szeri hirdetésért 6 kr., többszöri hirdetésért 5 kr. minden beigtatásnál. A bélyegdíj külön minden beigtatás után 30 kr. o. é.

Kéziratok nem küldetnek vissza. Bérmentetlen levelek csak rendes levelezőinktől fogadtatnak el.

(x:y) Pest, jan. 10. Az ország több vidékéről érkeztek hozzánk felszólítások, mondanók el véleményünket egy az egész ország zsidó lakossága által teendő ajándékról.

Engedünk e felszólításoknak annyival inkább, hogy véleményünk e tárgyról egyszerű, világos, indokolt; el is mondjuk hát himezés-hámozás nélkül, keresetlen, őszinte szavakban.

„Minden ember egyformán születik s tehát egyenlő és elidegeníthetlen jogai vannak“ mond az amerikai függetlenségi nyilatkozat. Az egyenjogúsításnak a természet igazságán alapuló ténye tehát bennünket semmi néven nevezendő ajándékra, ugyszólván vételárra nem kötelezhet. Ez áll, ez kétségbevonhatlan!

De van valami, mi minden hű fiát a hazának, a zsidót és a keresztényt egyaránt s mindennél szentebbül kötelezi, s ez a magyar hazafiság eleven érzete: a már fennálló magyar hazai jótékonyági intézeteket melegen pártolni!

Ott a magyar akadémia, a Kisfaludi-társaság, a muzeum, a nemzeti színház, az írói segélyegylet, a képzőművészetek társulata, a lelenczház és ujabban a honvédség-egylet. Vessen számot magával mindenki közölünk, ha valjon megtett-e már mindent, az az annyt, a mennyi erejével s vagyoni állásával arányos, az elősorolt hazai intézetek pártolására és emelésére! Ha nem, úgy siessen: most az ideje helyrehozni a netaláni mulasztásokat!

Mert eddigelé alapos melegség volt, ha egyik-másik világpolgári ábrándokban keresve vigasztalást polgári jogainak nélkülözéseért, visszavonult hazai intézeteinktől, melyek pártolására még csak felszólítani se méltatták; ámbár voltak mindig számsan — emlékezeteket áldás és hála őrizi —, kik előbb is keszek voltak bármikor meghalni s utolsó filléreiket föláldozni e hazáért, melyet imádtak bár mostoha volt irántuk, s melyet mégis lelkükből szerettek, tán mivel maga is árva volt . . .

De immár a helyzet átváltozott, s a hazafias tevékenységre azoknak is bő alkalmok nyílik, kik eddig elé sem jószántukból vonultak félre.

Azért hát hitrokonok, hazafiak, édes testvéreink! mutassátok meg a hazának, hogy az esemé-

nyek színvonalán álltok, hogy átéreztetek kötelességeiteket, s mutassátok meg ezt mindenk előtt már főnálló jótékonyági intézeteinek tömeges pártolása által!

Egészen más kérdés egy országos ajándék ügye, mely nem kötelességszerű, hanem csakis az egyéni nagylelkűség lendületeinek lehet kifolyása. Igazítsa el kiki saját szívével, ha akar-e lenni nagylelkű; s ha egyszer összedobbannak a szívek egy nagyszerű érzésben, megtalálja ez majd a leghelyesebb utat a nyilvánulásra is!

Szechényi egy szerencsés gondolat megkapó hatása alatt ajándékozta oda a nemzetnek egész évi jövedelmét; de erre nem kötelességérzet unszolhatta, hanem magos szárnyalásu nagylelkűség.

A pesti országos izr. tanító-képezde.

(Emlékeztetül a m. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak.)

A Pesten létező országos izr. tanító-képezde, valamint az országban szétszórt izr. minta-iskolák a boldog-emlékeztetü Bachkorszak teremtményei és maradványai.

Az egész tanítási apparátus teljesen megfelelt azon germanisáló és elmebutító föladatnak, mely mestere és ura által kötelességévé tétetett. Tanítók és tankönyvek a kitűzöttéznak tökéletesen megfelelő segédeszközök voltak.

Az országos izr. tanító-képezde tehát törvénytelen származásu és méltó maradéka erkölcstelen atyjának; legjobb is volna e szerint, ha nem volna a világon az ország és önmagának szégyenére! . . . De már hiába, megvan!

Teljesen is tudjuk mi méltányolni a m. kultusministerium kényes helyzetét ez intézettel szemben. Nem ő teremtetten, hanem örökségbe kapta. Mintán pedig a magyarországi zsidóság szervezve nincsen, s a kormány valószínűleg nem egyhamar fog megfelelni, bennünket illetőleg, az alkotmányos igényeknek; addig is, míg a zsidók autonómiájuk birtokába jöhetnek — a mi megbizonyára nemcsak a kormányon múlik — s a többivel együtt ezt az ügyet is saját kezünkbe vehetnők: a kultusministerium szükségesnek vélte az országos izr. tanító-képezde cseh-morva-német gépezetét, anyira-menyire úgy a hogy kitatarozni, és új tanítókat sőt új igazgatót is illeszteni beléje. Hiszen ez mind rendjén is volna!

De van mégis valami a vallás- és közoktatásügyi

miniszterium eljárásában az orsz. tanító-képezde tanítói és igazgatói állomásainak betöltése körül, mi mély aggodalommal tölti el a magyarországi zsidóság többségét és mi idővel keserves viszályok csiráját képezheti... s ez az, hogy a kormány egy „országos” ügyben „községi” tanácshoz folyamodott! — Ez veszélyes praecedens, mely idővel még veszélyesebb usássá nőhetné ki magát, annyival is inkább, mivel ez idő szerint kevés rá a kilátás, hogy a magyarországi zsidóság egyhámarjában rendbe jöjjön, és ügyeit saját kezébe vehesse!

A kultusministeriumot — abban semmi kétség — a legtisztább és dicséretes szándék vezethette; hihetőleg enyhíteni akarta azon kényszerű provisoriumot, mely a magyarországi zsidókkal szemközt korlátlan teljhatalmat ruház rá, és ezért alkotmányos felelősségének legalább némi részét a pesti község vállaira hárította.

Azonban az okok és okozatok, viszonyok és körülmények sajátságos, csak a legavatottabb szem előtt ismeretes láncolatánál fogva éppen az ellenkezőt éri vele!

Mert azt értenők, ha a kultusministerium, az innormalis helyzet nyomása alatt, saját — senki által nem influált — belátása szerint bocsátná el ez országos képezde tanítóit, igazgatóit, és szerződötne helyettök másokat, alkalmasabbakat, hogy a cseh-morva-német atyafiak lelkiösmeretlen gazdálkodásának egyszermindenkorra gátat vessen! Ehez a miniszteriumnak most még kétségbevonhatlan joga van!

Azt is értették, ha az absolut Bach alatt, az általa kinevezett képezdei igazgató Lederer ur annyira otthon érezte magát hivatalában, hogy a pesti község tanfelügyelőjét, midőn ez ügyeibe akart avatkozni, minden különös teketória nélkül kidobta az ajtón. Ez méltó eljárás volt Bachhoz és az ő egyik huszárjához: Ledererhez.

De midőn egy felelős és alkotmányos kormány, főnek viszonyaink gyarlóságait lehetőleg takargatni akarva, merő jogosságból megsérti a jogosságot, ezt — engedjen meg nekünk a kultusministerium — mi legalább teljes-séggel nem értjük.

Ha a kormány kimélni akarja érzékeny érdekeinket, elveinket és érzelmeinket, úgy hívjon — addig is mig ügyeinket rendbehozhatjuk és saját kezéinkbe vehetjük — minden előforduló országos kérdés alkalmával egy enquettet össze az ország különböző részei- és hitvallásunk minden árnyalatának képviselőiből, kik az éppen szönyegen forgó országos ügy elintézésére ad hoc tanácskozni üljenek össze, és javaslatot terjeszenek a miniszterium elé ideiglenes helybenhagyás végett.

De ne forduljon a kormány országos ügynél, egyetlenegy hitközséghez, mert ez az egész ország zsidóságát nyugtalanítani fogja.

Elmondtuk pedig mindezt azért, hogy ne hivatkozhasanak rá egykoron elleneink, mint-ha nem figyelmeztettük volna ez első lépésnél már a kultusministeriumot aggályainkra, és nehogy hallgatásunk által ezen eljárását helyeselni látszassunk!

VERITÁS.

Manojlovits Emil ur,

derék országgy. képviselőnk, kissé — mint látszik — idő előtt volt megelégedve a belügyministernek az ünnepnepnapok megtartására vonatkozó válaszával!

Vagy Manojlovits ur értette félre a belügyminister ő excját; vagy — a mit pedig bajos volna föltennünk — a belügyminister referensei olyasmit is vihettek végbe, miről Wenkheim ő excjának nincsen tudomása.

Avagy mi másképen magyarázzuk meg magunknak, azon feltűnő ellenmondást, mely a belügyminister ur decz. 20-ki nyilatkozatának Manojlovits szerinti értelme-

zése és a következő a botrányosig pikáns történetecske közt létezik, melynek hitelességéért oly ismert író kezéskedik, mint Szabados János barátunk, kinek kitűnően szerkesztett „Szege di Híradó“-jában szóról szóra ezeket olvassuk:

(Decz. 1867.) „Schlesinger Henrik helyb. kereskedő az 1866. évi úrnapi körmenet alkalmával boltjában nyílt ajtónál áruván, erről Kemény Nándor belvárosi biztos a kapitányi hivatalban jelentést tett, miért is nevezett kereskedőt, ki a tényt maga sem tagadja, az akkori második segédkapitány Ronay Zsigmond a szegényalap javára 10 frt bírságra ítélte, mi az elítéltnék fellebezései után mult évi augusztus hó 25-én a tanács és f. évi augusztus 7-én a magy. kir. belügyministerium által helyben hagyatván, az illető a bírság lefizetésére felszólítatott, mit nem teljesítvén, nála a zálogolás f. hó 16-án megejtett, és az árverezés f. hó 24-dikére kitűzetett, azonban a már eszközzésbe veendő árverést a bírság lefizetésével előzte meg.“

Erklären Sie Graf... dur
Diesen Zwiespalt der Natur!

Friedmann Albert önbirálata.

Megvalljuk, Friedmann ur ugynevezett „önigazolása,” mely a „M. I.” utóbbi számában megjelent, némileg zavarba ejtett bennünket.

Hamarjában ugyanis alig tudtuk mi fölött bámuljunk előbb és inkább: azon cinikus bátorságon-é, melylyel egy emberi méltóságáról megfélemlkezett pap, a mult rendszereknek jó fizetések és jövedelmező hivatalok fejében tett „besugó” szolgálatait a megváltozott helyzettel szemközt — melyet azonban fanyar naivitással még most is csak „alkotmányosdi játéknak” mer nevezni — mentegetni iparkodik? Vagy pedig azon bámuljunk-e inkább, hogy alávaló, áruzó és hitszegő eljárásáért már nem képes más-ként mentséget találni, mintha a valószínűségnek nyakat tekeri, és erőnek erejével — a világ csodálkozására és általános meglepetésére — sült bolondnak nyilvánítja önmagát? — Vagy álmekodjunk-e inkább azon lap tapintatlanságán, mely egy országszerte s tehát által is ismert és megvetett esaló olyan védiratát veszi föl hasábjába, melynél már kézzel foghatóbb „önvád” nem létezik, s fölveszi a nélkül, hogy egyetlen megrovó jegyzettel kísérné?

A dicsőség, melyet az ilyfele bölcsesség arathat, nem éppen irigylésre méltó.

Már mult számaink egyikében komolyan föl szólítottuk Friedmann urat: jelentse ki egyszer mindenkorra világosan és félremagyarázhatatlanul, hogy **hány évig és mely években volt bolond?** Adós maradt a felelettel. Ő tudja miért. Kezeink közt különböző keltű beadványai vannak melyek közlését, fontos okoknál fogva, fennebbi kérdésünkre adandott válasza utánra kell halasztanunk.

Föl szólítottuk továbbá, hogy bizonyítaná be, de **orvosi** okiratok által, hogy nem bolond-e még most is, mivel mai napig is folyvást érkeznek hiteles adatok, melyek hasonló bolondoskodásairól tesznek tanúságot.

S nincs-e helyes, alapos okunk kérdeni: ha valjon nem bolond-e még most is, midőn ő, — ki országszerte évektől fogva a legáltalánosabb megvetés tárgya — halatlan hivalkodással és önmegfeledkezéssel „hazaszerte tisztelt rabbinak” hirdeti önmagát!?

Avagy nem kell-e hinnünk, hogy bolond még most is, midőn jelen mentegetődző védiratában is ujjolag azzal gyanusítja saját hiveit, ország világ hallatára, hogy „a haladás és mivelődés hálátlan ellenségei?”

De hát nem ugyanazon szellem-é ez, mely a lapunk 3-ik számában közölt árulkodó okirat mindenik sorából felénk sziszeg, s melynek desavulására kénytelen

volt magát bolondnak nyilvánítani? — Leakarja mosni magáról ama nemtelen vádaskodás szennyjét az által, hogy „bolond“ volt, s mi közben ezt cselekszi, megfoghatlan vakmerőséggel és ügyefogyottsággal ujjolag vádaskodik.

Ezzel önkezüleg fűrészeli ketté maga alatt a fát, mely ugy is egy tátongó örvény fölött ingadozott.

Hát nincs-e alapos okunk komolyan foglalatkoskodni a kérdéssel, hogy nem bolond-e még most is Friedmann A. ur, és mi győzzön meg és mi biztosítson bennünket az ellenkezőről?

(Vége következik.)

V i d é k.

S. a. Ujhely. jan. 2. A zsinagoga-építés egyelőre ismét fel van függesztve, s kevés rá a kilátás, hogy egyhamar újra foganatba vétessék.

Mult szombaton általános tisztelt tudós főrabbin beszédet tartott a zsinagógában, hol ritka elmeélel fejtegette az egyén szellemi szabadságának jótéteményét s a zsidók egyenjogusítását a század egyik legszerencsésebb vívmányának nevezte; s „határtalan a háláérzet, mely a magyarországi zsidóságot haza és kormány iránt nagy kötelességek teljesítésére unszolja.“

A választások a küszöbön vannak nálunk is. Kivanatos volna, ha a pártok a népiskola emelésére és a zsinagógális rendre fordítanak figyelmüket; és ha már egyszer nem forgácsolnak szét a legkitűnőbb férfiak legjobb erőiket a chassid-ügyek bolygatására*.)

Nem rég halt meg a szomszéd Varanóban az ottani vallástani: egy kevés ismert, de jó héber könyv szerzője. Rotenberg Mózes-Abrahamnak hívták s egyike volt a legjelentékenyebb héber nyelvtudósoknak. Nyugodjanak békével porai! (a—b.)

Nagyvárad, decz. 27. 1867. Tisztelt szerkesztő ur! Mult vasárnap 22 én voltak a községi új választások. Abban minden választó partáryalat megegyezett, hogy a 2. előjáró Kurländer Eliás ur legyen. De ki legyen mellette az első? — ez volt a nagy napikérdés. Erre a szép, de terhes hivatalra nem igen vállalkozott valaki. Az eddigi első előjáró szívesen megmaradt volna különben; de mert K. E.-sal a magánéletben ellenséges viszonyban áll — visszalépett. Megválasztott erre Steiner Lipót ur, ki a megyei és városi képviselő testületnek tagja. De hogyan fog ezen két egyén már most a hitközségi kérdések tekintetéből egymással megférni? — mert a hitvallás szempontjából tökéletes ellenlábask.**) Adja Isten, hogy a község javára legyen!

Tegnap 26-án Dr. Pollak Herman urnál a község legtekintélyesebb és kiválóbb tagjai egy bizalmas értekezletre voltak egybe-híva. Tárnya volt: vajjon az itteni zsidóság a magyar törvényhozó-testület által majdnem egyhangulag megszavazott és Ó Felsége által is már szentesített egyenjogusítási törvényvel szemben némán akarja-e magát viselni, avagy ezen a történet-lapjain arany betűkkel feljegyzendő magasztos tény folytán kíván-e örömmérzelmeinek kifejezést is adni. Mindenki az utóbbi mellett szólott. Nyilatkozni fogunk szóval: hálaisten tisztelet rendezése által; tettel: bőkezű adakozások által a honvédelmi és más hazai jótékony czélokra, különösen az iskolákra. Szóba jött ezuttal az is, vajjon nem volna-e czélszerűbb előbb bevárni, mit teend Pest? Elhatározott, hogy nem! Tegyen minden község minél hamarabb, minél többet, és ha netán valami országos emlék alapíthatnák, városunk és megyénk zsidósága bizonyára ehhez is járuland ereje szerint.

*) Ez volna a mi óhajtásunk is!

Szerk.

**) Ha igazságszeretet és a lelkiismereti szabadság tisztelete vezet lépteiket, a miben kétkednünk pedig sem okunk sem jogunk, mégis egyetérthetnek, annyival inkább, hogy a községi rend nem vallásügy, hanem tisztán a közigazgatás követelménye, melynek pedig ép oly kevés köze van a vallással, mint p. o. a mathezinak!

Szerk.

Rosz hatással volt nálunk, hogy épen a „par excellence demokrata“ szélső bal emberei közül akadt valaki, ki az egyenjogusításnak ellenségekép tündöklék. Talán a zsidók elnyomatását is a nép boldogsága miatt óhajtja?! — inkább hisszük, hogy csak népszerűség hajhászata volt; de korántsem aközvéleménynek megfelelőleg. Lehet, hogy másfel „Spiszbürger“ az illetőnek egészségeért poharat ürítend. — A liberalizmussal nem soká lehet kacérkodni! †

Debreczen. Decz. végén. Üdvözlét becses lapjának, mely a „béke“ zászlaját lengedezteté! Magam is ez ügynek akarok szolgálni, a miért is koronkint be-beszólok önhöz. Ez uttal nagyon kevés a tárgy utitáskámban; máskor többet.

Az itteni hitközségnek már évek óta nincs rabbi-ja s ez az oka azon lelki elszegényedésnek, mely a hívek között ijesztő módon terjed, a mi megint a vizályok és értelmetlen állapotok okforrását képezi.

Az irsai rabbi, ki itt járt, s kiről ön is megemlékezett lapjában, már félig-meddig szerződött volt; de a jámbor életű férfi látva azon egyenletlenséget, mely községi életünk jótékony fejlődését ássa alá, önként lemondott a jelöltségről.

Hozzá járul, hogy mi itten a telhetlenségig válogatósak is vagyunk. Azonban reméllem, hogy végre mégis csak megállapodunk igényeinkben. Részemről, én azeisenstadti és ujhelyi főrabbin által újabban ajánlott Singer palotai főrabbin semmi kivetni valót nem találok; sőt inkább oly tehetségnek, jellemnek és nagy készütségű férfiúnak tartom, ki minden tekintetben nemesak kielégítheti, de jobbadán felülmúlja jogosult várakozásainkat. Kitűnő tal mudista, és jól tud magyarul! Göthével szólva:

„Mire hat messzebb csapongni!?”

Lám, a jó beh közel van ni!“ — (—)

Zala Egerszeg, Január hó 3-án. Alighogy polgarjogainkat visszanyertük, mely szabad mozgást és részvétet enged a politikai téren, a helybeli zsidóság azonnal az első alkalmat már megragadta, a politikai jogok gyakorlására s bemutatandó valódi érdeklődését a hazai ügyek iránt. Városunkban ugyanis a bírói választás van napi renden, s az ez okból tegnap este tartott közgyűlésen a fölött tanácskoztak, vajjon nem volna-e okosabb és czélszerűbb, tekintve, hogy 3 bíró-jelölt van, és mindenik párt, jelöltje számára a szavazat-többséget biztosítandó mindent mozgásba hoz, a netalántán előfordulható surlódások és összetűződések elkerülése tekintetéből a szavazástól egészen visszavonulni?

Voltak ugyan a közgyűlésen egyesek, kik passiv magatartást javasoltak; de K. Zs. ur, ki mint intelligenciánknak virága, magosabb politikai érettséggel bír, rövid de velős beszédével arra bírta a többséget, hogy a holnap megtartandó bíróválasztásnál részt fog venni, és kiki meggyőződése szerint szavazni. „Szabad emberek nyíltan kijelenthetik meggyőződéseiket“ ez volt K. ur beszédének kiindulási pontja, és ezen jelszóval fogunk is mint vitéz harcrosok az első politikai csataterre kiszállani, melynek eredményéről t. szerkesztő urat engedelmevel, értesíteni fogom. G. D.

Pozsony, jan. Bár multkori levelem miatt körmömre koppintott Pappenheim ur, mit tőle világért sem veszek rossz néven, a toll még se esett ki kezemből. Sőt meghegyeztem kissé, és közelebről elkezdem bonczolni véle hitközségi ügyeinket. Most csak egyszerűen azon örvendetes mozgalomról akarom önt értesíteni, melyet az egyenjogusítás a zsidóság minden rétegében keltett. Pappenheim ur, kitől a buzgalom és tapintat el nem vitázható, Pozsonyhoz méltó ovatióval óhajtja megörökíteni az egyenjogusítás emlékezetes mozzanatát. Ben Bág-Bág.

Beregszász, jan. 5. Az ön munkácsi levelezője egy hibát csusztatott a „M. Zs.“ német mellékletébe, mely könnyen félreértésekre vezethetne és megyénkben már is kellemetlen feltűnést okozott. Sziveskedjék hát tért adni ezen helyreigazításomnak.

Schreiber Henrik ur ugyanis nem — mint ön tudósítója írta — Bereg megye, hanem egyes-egyedül Munkács főrabbi-jává lön meghíva, a mi nagy különbség. Mert a megyei hivatalnokokat az egész megye fizeti, s így a megye főrabbi-ja is az egész megye zsidóságától huzná fizetését; de Schreiber urat csak is Munkács zsidó-községe fizeti, s csak is az ottani zsinagógában végzi a

Vegyések.

kötelességeket. A megye több más nagy községének külön-külön meg van már a maga főrabbija! Kár a tisztelet után oly igen is buzgóan futkosni; mert Shackespearerrel szólva: „Olyan a tisztelet, mint az árnyék; ha futsz utána: fut előled; ha futsz előle, fut utánad!” W

K ü l f ö l d .

Bécs. Decz. A közközségi választások már javában folynak. Jelöltek: Dr. Hoffmannstal, dr. Matzel, Schlesinger Károly, Abelesz Lipót, Bing Antal és dr. Mautner Fülöpp. Elég különös, hogy a községi tárgyalások nyilvánossága „alkotmányos szabad” országban még csak tárgya is lehetett a kételyeknek, melyek elosztására bizony édes-keveset tett az elnök, midőn kijelenté, hogy mivel az alapszabályokban nincs meghatározva, ha valjon az előjáróság tárgyalásai zárt ajtók mögött folyanak-e; ergo az előjáróság tetszésétől függ a nyilvánosság behozatala. — Nem függ biz az attól, hanem a hitközségi tagok magatartásától, mely megróvást érdemelne, ha oly országban, hol az állam legégetőbb életkérdései nyilvánosan tárgyaltnak, eltűnnek a Bach-Schmerling korszakból rájuk maradt titkolósi tárgyalásokat! Dr. Kálmán.

Florenz. decz. Az „Educat Israelit”-ben olvassuk: Saluzoi Segré Dávid ügyvéd hitsorsosunk, olasz alkonsul Konstantinápolyban szelleme és jelleme által becsületére válik az olasz névnek. Segré ur, ki még alig 25 éves, kétségtelenül kiváló diplomatai pályafutásra van hivatva.

A f. é. május hóban tartott rabbi-zsinat, csak lassan halad előre, mivel a véleményadásra fölszólított községek, vagy állhatatosan hallgatnak, vagy pedig elmosódó szóvirágokban nyilatkoznak. — Mintha csak Magyarországon volnánk!

Halberstadt. Decz. Öröm látni a türelmesség és humanitás terjedését minden felé. Az itteni magosabb körű leánynöveldekben évenként gyűjtéseket rendeznek a szegénysorsú növendékek ellátására. Minthogy pedig a jótékony résztvevők között több zsidó leány is van: a növendék igazgatónői a könyöradományból a szegény zsidó gyermekeknek is juttatnak egy részt, a mi itten igen kellemes feltűnést okoz. A. H.

Padua. Hallomás szerint a paduai rabbiképezde fennállása még egy évre biztosítva van. Valószínű, hogy továbbműködése, mely Velenczének Olaszországba való kebelezése által, némileg kétségessé vált, nem lesz többé akadályoknak kitéve. (Isr.)

Varsó. Azon arcképek között, melyek tartását vagy árulását az orosz rendőrség nagy büntetések terhe alatt megtiltotta, találjuk két zsidó hitszónokét is, a Jasztrów és Krawsztryk urakét.

Jassy. I. Károly nagy-kegyesen (?) megengedni méltóztatott, hogy Idel Mózes bankár, az itteni zsidó korodának 2000 aranyat hagyományozhasson. No, hiszen szomorú egy ország lehet az, hol még erre is engedély kell! Spanyolországban nem, Oláhországban igen. Szép! (Jew. M.)

München. Decz. A birodalmi tanács elfogadta az iparszabadságról szóló törvényt, mely mindenkinek megengedi a szabad üzletet, akár kül- akár belföldi legyen, s bár minő nem vagy vallásfelekezethez tartozzék is! Lám Bajorhonban is megkezdé hódításait a 19-ik század fölvilágosodott polgárosodása!

München. Decz. A követek háza elfogadta a katonakötelességről szóló törvényjavaslatot; csak a 12-ik cikket módosították némileg; mely módosítás szerint a theológiát hallgatók kötelezve vannak egyetemi, a rabbi-jelöltek pedig érettségi bizonyítványukat előmutatni, ha az általános katonakötelesség alól föl akarnak mentetni.

Smyrna. Az „Arch. Isr.”-nak írják, hogy némely derék jóniai zsidó kezdeménye folytán ottan társulat alakult „macháziké hoánijim” czim alatt szegénysorsú gyermekek segélyezése és tanítások végett a héber tudományokra. — Kivánatos volna ezenkívül egy európai szabású tanoda alapítása is, hol a világi ismereteket is megszerezhetnék!

* A „Wanderer” s. a. ujhelyi levelezője írja f. é. jan. 2-áról: „Mult szombaton az itteni főrabbi, az egyenjogusítás megünneplésére isteni tiszteletet tartott; mely alkalommal fenkölt lelkes beszédben fejtegette az „egyéni szabadság” magos becsét. Löw Jeremiás ide vágó nézeteinek annál nagyobb a hordereje, hogy szavának pártjánál tekintélye és messzeható jelentősége van. A kassai zsidók közt a belbékét a kir. biztos nem volt képes helyreállítani.”

* A „F. L.” ban Gelléri Szabó János a következőket írja: Basch Fülöpp ur pesti háztulajdonos az egyenjogusítás emlékezetét egy szép emberbaráti tettel örököltette meg. Basch urnak ugyanis Somogy megyében, Pusztá-Bézsény-Fonódon birtoka van, melyen számos család megtelepült. E családok ifju növendékei eddig elé iskolai nevelésben nem részesülhettek, mert nem volt iskola, hova járhattak volna. Basch ur, a mint az egyenjogusítás megszavaztatott, elhatározta említett birtokán egy a szükségnek megfelelő iskolaházat építeni annak fenntartására az iskolai oktatás összes költségeinek fedezésére állandó alapítványt tenni. Nemes és utánzásra-méltó nyilvánulása ez az igazi hazafiság kötelességérzetének!

* Nyitrában az egyenjogusítást a zsidók fényesen megünnepték, mely alkalommal 1000 forintot osztott szét a község mindeu vallású szegényei közt.

* Azon művek közé, melyek az izraeliták egyenjogusításának mintegy előharczoraiként jelentek meg, tartozik Rákosi Jenő tehetséges írónk 5 felvonásos színműve, a „Régi dal, régi gyűlölségről.” — E mű Eggenberger Nándornál igen csinos kiállítással megjelenvén, fölhívjuk rá különösen izraelitáink figyelmét.

* A „B—r”-ban olvassuk: A nagyváradi izr. nőegyletnek ádvös működése e zordon időben ismét számos jótéteményekben nyilvánult. Városunkban annyi szegény és szerencsétlen foházkodik segélyért, hogy nehéza segély módját és a segélyzendőket megválasztani. A nőegylet azonban kitalálta a módot és magasztosan megfelelt feladatának. Az összegyűjtött némi hány száz fton 13 szegény gyermeket tetőtől talpig meleg ruhával látott el, inségben levő családok közt sok öl fat s jelentékeny pénzüsszeget osztogatott. Nem hagyhatjuk említetlenül azt sem, miszerint az izr. község vagyonsbjai közt a fönnebbiekhez hasonló célból 1000 frtnál több gyűlt össze, mi mellett az adakozók még négy hónapra bizonyos járulék fizetésére kötelezték magukat.

* Tolcsvai levelezőnk értesít egy halafeliratról, melyet az ottani hitközség, az egyenjogusítás alkalmából az országgyűléshez s a miniszteriumhoz intézett. Az ékes nyelven irt feliratot a közügyekben magának több rendbeli érdemeket szerzett Weisz Herman ur fogalmazta. A fölirotot több máson kívül az előjáró Rotman M. ur is aláírta.

* A kis-ujszállási falusbíró megtiltotta (!) az ottani zsidóknak a köser-lus-vágást. Még nagyra vihethet a falusbíró a dolgát. Ha nagyon jól viseli magát, még arra is lehet réménye, hogy idővel megteszik a kassai izr. hitközség előjárójának vagy leg-alább hát városkapitányának! — Mint halljuk azonban a kis-ujszállási zsidók nem hagyták annyiba az ügyet, s a kívánatos lépések megtétele iránt már intézkedtek is!

Kérjük azon t. cz. előfizetőinket, kik lapjaikat vagy rendetlenül, vagy egyáltalában nem kapják: ezt bérmentetlen és be nem pecsételt levelekben minél hamarább tudunkra adják.

DEUTSCHE BEILAGE DES „M. ZS.“

(x:y) Pest, 10. Januar. Aus mehreren Gegenden des Vaterlandes gelangen an uns Aufforderungen, unsere Ansicht betreffs eines von Seiten der ungarischen Judenheit aus Anlaß der Gleichstellung zu machenden Geschenkes zu äußern.

Wir kommen dieser Aufforderung um so bereitwilliger nach, als unsere Ansicht hierüber eine einfache, lichte, bestmotivierte ist; wir geben diese ohne alle Verklümmung in ungesuchten, aufrichtigen Worten.

Alle Menschen sind gleichartig geboren, besitzen mithin gleiche, unveräußerliche Rechte — sagt die amerikanische Unabhängigkeits-Erklärung. Die Gleichberechtigung beruht auf einer Natur-Wahrheit, demnach die uns zugestandene Gleichstellung uns zu einem Geschenke, resp. Kaufpreis nicht verpflichtet. Dies ist ein unbestreitbares Axiom.

Doch gibts eine Pflicht, die jedem treuen Sohne des Vaterlandes, dem Juden nicht minder als Christen, obliegt; die ist das lebendige patriotische Gefühl, die bereits vorhandenen vaterländischen Wohlthätigkeits-Institute nach Kräften zu fördern.

Die ungarische Akademie, die Kisfaludi-Gesellschaft, das Museum, das National-Theater, der Hilfsverein für Schriftsteller, die Gesellschaft für bildende Künste, das Findelhaus, der Honvéd-Unterstützungsverein — sind Landesinstitute, die die Unterstützung jedes Patrioten in vollem Maße verdienen. Möge jeder mit sich selbst rechnen, ob er zur Hebung und Förderung dieser National-Institute bisher seinen Kräften gemäß in entsprechender Weise beigetragen. Wo nicht so möge er doch das Veräumte nachholen.

Denn bis jetzt konnte es noch leicht entschuldigt werden, wenn der Eine oder Andere für die Entbehrung der bürgerlichen Rechte in kosmopolitischen Fantasmagorien Trost und Entschädigung suchend, von den Landesinstituten, zu deren Unterstützung er nicht einmal aufgefordert wurde, sich zurückgezogen. Obgleich es auch früher Männer gegeben die ihren letzten Pfennig, ihr Leben bereitwillig hingepflegt für ein Vaterland, das sie als Söhne nicht anerkennen wollten. Die Unglücklichen erglühten für dasselbe vielleicht eben deshalb, da es selbst unglücklich gewesen.

Mit der Aenderung der Situation hat sich nunmehr auch jenen ein weites Feld patriotischer Thätigkeit geöffnet, die auch bisher eben nicht freiwillig sich zurückgezogen haben.

Auf daher, Glaubensgenossen, Patrioten! auf theure Brüder! Zeiget doch dem Vaterlande, daß Ihr auf dem Niveau der Ereignisse steht, zeigt dies vor allem durch reichliche Unterstützung erwählter Landesinstitute!

Ein anderes wäre es um ein Landesgeschenk, das nicht als eine Art Pflicht, sondern als Ausfluß des freien Willens, der individuellen Hochherzigkeit wäre.

Möge es jeder mit sich selbst ausmachen, in wiefern er für eine ähnliche Hochherzigkeit inkliniert sei. . . . Sollten sich die Herzen dann in tiefem Fühlen begegnen, sollte ein erhabener Geist sie alle durchvibriren: dann werden sie ohne jedes äußere Hinzuthun die Art und Weise finden, diesem Gefühle und diesem Geiste kräftigen Ausdruck zu verleihen.

Die jüdische Präparandie zu Pest.

(Als Erinnerung an das Kultus- und Unterrichtsministerium.)

Die in Ungarn existirenden isr. Musterhauptschulen sowol, als die isr. Lehrerbildungs-Anstalt zu Pest gehören zu den Schöpfungen und Überbleibseln der Bach'schen Periode.

Das Lehrapparat erwählter Anstalten entspricht vollkommen dem Zwecke einer radikalen Germanisation und systematischen Geistesbildung. Lehrer und Lehrbücher wurden in der Weise gewählt, daß sie bei der Realisirung dieses Strebens als geeignete Hilfsmittel in wirksamer Weise thätig sein können.

Die isr. Präparandie verdankt ihr Dasein mithin einem gesegneten Fürgehen und ist gleichsam das würdige Kind eines unsittlichen Vaters. Es wäre sonach entschieden vortheilhafter, so selbe gar nicht existirte. Doch — sie ist leider da!

Wir begreifen vollkommen die unangenehme Situation, in

der das hohe Kultusministerium einer Anstalt gegenüber sich befindet, welche es nicht geschaffen, sondern als Erbe überkommen hat. Nachdem indeß die jüdischen Angelegenheiten in Ungarn noch nicht organisiert und die Regierung in Folge dessen außer Stand ist, das konstitutionelle Prinzip auch uns betreffend zur vollen Geltung zu bringen: sah sich das Kultusministerium genöthigt, bis zu dem Zeitpunkte, wo die Juden Ungarns in den Vollbesitz ihrer Autonomie gelangen und ihre Angelegenheiten selbst in die Hand nehmen würden, die böhmisch-mährisch-deutsche Maschinerie an der isr. Landespräparandie durch Hinzuziehung neuer Lehrer und die Neubesezung des Direktorats an derselben einigermaßen in Bewegung zu setzen. Das alles wäre nun vollkommen in der Ordnung.

Eines jedoch erfüllt uns und die Majorität der ungarischen Juden mit tiefer Besorgniß, der Umstand nämlich, daß die Regierung bezüglich der Besetzung der Lehrerstellen und des Direktorats an der isr. Landespräparandie den Rath einer einzelnen Gemeinde einholte. Es ist dies ein bedenklicher Präcedenzfall, der um so eher zu einem gefährlichen Ufuss werden kann, als vorläufig zu einer baldigen Organisation der vaterländ. jüd. Verhältnisse keine Aussicht vorhanden. Wir zweifeln nicht, daß das Kultusministerium in seinem diesfälligen Fürgehen von den besten Intentionen geleitet wurde, indem es das uns gegenüber noch immer nöthige Provisorium dadurch zu mildern suchte, daß es die Pester isr. Kultusgemeinde zu Rathe gezogen und sonach einen Theil der Verantwortlichkeit derselben aufgehoben. Bei näherer Beleuchtung der obwaltenden Umstände und tieferem Eindringen in die Verketzung derselben stellt es sich jedoch heraus, daß die Regierung hiedurch eben das Gegentheil dessen erreicht, was sie eigentlich beabsichtigte.

Ist es der Regierung mit der Schonung unserer Gefühle, Interessen und Prinzipien ernst, dann möge sie bis es möglich sein wird, daß die Juden ihre Angelegenheiten selbst in die Hand nehmen — bei jeder vorkommenden Landesfrage eine Enquete-Kommission aus den verschiedensten Landesstellen und den verschiedensten Parteischattirungen zu dem Zwecke zusammenberufen, daß sie über die jeweilig schwebende Landesfrage sich berathe und ihre Vorschläge zur Regelung derselben behufs provisorischer Bestätigung der Regierung unterbreite. Nur möge sich die Regierung bei Landesangelegenheiten nicht an eine einzelne Gemeinde wenden, da dies die Judenheit des ganzen Landes empfindlich beunruhigen würde.

Wir haben dies hier offen und ehrlich ausgesprochen, damit es dann nicht das Ansehen habe, als hätten wir es unterlassen, die Regierung gleich bei ihrem ersten Schritte hierauf aufmerksam zu machen und unser Stillschweigen nicht als Gutheißung des diesbezüglichen Fürgehens derselben gelte.

Die öffentlichen Arbeiten an r.-kath. Feiertagen.

Pest, im Dezember. Hr. E. Manojlovics, unser wackerer Landtagsdeputirte, scheint sich mit seiner Veruhigung in der die Beachtung der Feiertage fremder Konfessionen betreffende Erklärung Sr. Excellenz des Herrn Ministers des Innern ein wenig übereilt zu haben. Denn entweder hat der Herr Deputirte die Erklärung unseres Ministers mißverstanden, oder — was doch nicht leicht voranzusetzen — erlauben sich die Referenten des Herrn Ministers auf eigene Hand Verfügungen zu treffen, von denen Sr. Excellenz keine Kenntniß erhält.

Sonst wüßten wir uns den Widerspruch nicht zu erklären, der zwischen der diesbezüglichen Äußerung des Herrn Ministers v. 20. Dezember — nach der Auffassung des Deputirten Manojlovics nämlich — und dem nachstehenden unerquicklich-pifanten Hinstreichen besteht, für dessen Glaubwürdigkeit unser Freund, der vortheilhaft bekannte Schriftsteller Johann Szabados bürgt, der in dem von ihm trefflich redigirten „Szegedi Hiradó“ folgendes mittheilt:

„Der hiesige Kaufmann, Heinrich Schlessinger, hat im Jahre 1866 bei Gelegenheit der üblichen Prozessionen am Frohnleichnamstage sein Geschäft offen gehalten. Der Komissär der in-

nen Stadt, Herr N. Kemény, machte hievon beim Stadthauptmann die Anzeige, in Folge dessen erwählter Kaufmann, der die That nicht in Abrede stellte, durch den damaligen Vice-Stadthauptmann, Herrn Sz. Rónay, zu einer Strafe von 10 fl. zu Gunsten des Armenfondes verurtheilt wurde. Nach erfolgter Appellation wurde dieses Urtheil am 20. August v. J. von dem Rathe und am 7 August l. J. vom Ministerium des Innern bestätigt. Nachdem der Betreffende der Aufforderung zur Entrichtung besagter Strafgeelder nicht genügte, fand bei demselben am 16. l. M. die Pfändung statt und ward die Lizitation der gepfändeten Gegenstände für den 24. l. M. anberaumt, die bloß deshalb nicht vollzogen wurde, weil Hr. Schlesinger die 10 fl. endlich wirklich erlegte."

Erklären Sie Graf . . . dur.
Diesen Zwiespalt der Natur!

Albert Friedmanns Selbstkritik.

Wir müssen offen eingestehen, daß die sogenannte „Selbstverteidigung“ Friedmanns, die in der letzten Nr. des „M. J.“ erschienen, uns einigermaßen in Verlegenheit gebracht.

Wir wußten nämlich im ersten Augenblicke nicht, worüber wir früher und mehr erstaunen sollen. Ueber die cynische Dreistigkeit etwa, mit der ein alle Menschenwürde hintansetzender Rabbiner seine dem früheren Systeme für gute Belohnung und lukrative Aemter geleisteten „Zubringer“-Dienste angesichts einer veränderten Situation zu verteidigen sich unterfängt, die er mit fader Naivität als bloße „konstitutionelle Spielerei“ benamset? Ueber die kaum glaubliche Thatsache ferner, daß ein Landesrabbiner sein niedriges, verrätherisches, treuloses Vorgehen dadurch zu entschuldigen sucht, indem er — der Wahrheit in's Antlitz schlagend — zum gerechten Erstaunen der Welt öffentlich erklärt, damals ein kompletter Narr gewesen zu sein? Oder schließlich über die Taktlosigkeit eines Blattes, welches von einem offenkundigen, mithin auch ihm bekannten Betrüger eine Verteidigungsschrift ohne jegliche zurechtweisende Bemerkung veröffentlicht, die im Grunde nichts anderes ist, denn eine trefflich gelungene Selbstanklage?

Der Ruhm, den man sich durch ein ähnliches weises Vorgehen sichert, dürfte kaum ein beneidenswerther sein.

Schon in einer unserer früheren An. haben wir Herrn Friedmann ernstlich aufgefordert, er möge ein für allemal unzweideutig und mit Bestimmtheit erklären, wie viele und während welcher Jahre er eigentlich närrisch gewesen? Der gute Mann blieb uns die Antwort schuldig. Er hat gewiß seine Gründe hiefür.

Wir haben Eingaben verschiedenen Datums in Händen, deren Veröffentlichung wir aus triftigen Gründen bis nach erfolgter Beantwortung unserer Frage verschoben haben.

Ferner haben wir denselben aufgefordert, daß er sich mittels ärztlicher Dokumente darüber ausweisen möge, ob er wol gegenwärtig nicht mehr närrisch sei, nachdem uns noch fortwährend glaubwürdige Daten zugehen, die von einer analogen Narrheit zeugen.

Und haben wir etwa keine gegründete Ursache dies zu fragen, nachdem er trotz des Umstandes, daß er seit Jahren ein Gegenstand allgemeiner Verachtung ist, die Stirne hat sich selbst „als einen im ganzen Lande hochgeachteten Rabbinen“ auszusprechen?

Ist dies nicht derselbe unheimliche Geist, der aus dem in Nr. 3 unseres Bl. veröffentlichten Aktenstücke uns entgegengrinsend und behufs der Desavouierung desselben er sich selbst zum Narren erklären mußte? Indem er sich bestrebt, von dem Schmutze gemeiner Verleumdung durch die Erklärung, er wäre damals ein Narr gewesen, sich zu befreien: läßt er während dieser eben so dreisten, als linkschen Prozedur nun neue Verleumdungen an den Tag treten, seine eigenen Glaubensbrüder öffentlich als entschiedene, undankbare Feinde jeglichen Fortschrittes und jeglicher Bildung hinstellend.

Hiedurch bricht er unter sich selbst die Brücke ab, die bisher über der gähnenden Kluft noch geschwankt.

Haben wir mithin nicht vollkommen gegründete Ursache zu der Frage: ob Herr Friedmann wol nicht noch heutzutage närrisch? Und was könnte uns im Grunde von dem Gegentheile überzeugen?

(Schluß folgt.)

Die Gleichberechtigungsfrage im Oberhause.

Wir wissen diese denkwürdige Verhandlung nicht besser einzuleiten, als mit einem geistreichen Leader des „P. L.“ aus dem wir Nachstehendes hervorheben:

Nicht ohne einige Überraschung werden unsere Leser aus dem heutigen Reichstagsberichte ersehen, daß die Judenfrage im Oberhause zu einer „Debatte“ Anlaß gegeben hat, daß also hier das Gegenheil dessen geschehen ist, was uns die Annahme des Gesetzentwurfes im Unterhause doppelt werthvoll erscheinen ließ.

Eine Annahme „sans phrase“ im Oberhause würde aber ganz gewiß den Verdacht geweckt haben, daß die hohen Herren nicht ihrer Ueberzeugung folgen, sondern lediglich einer „Pression“ von unten nachgebend, ein Gesetz votirten, welches sich sonst wohl kaum ihrer Zustimmung erfreut hätte.

Aus diesem Grund war uns das Reden der Magnaten ebenso angenehm wie das Schweigen der Abgeordneten, es war uns angenehm, namentlich aus dem Munde von hochkonservativen Männern, wie Cziráky, Szécsen und Szöghényi zu vernehmen, daß sie nicht in Folge einer „Zwangslage“, sondern aus innerster Ueberzeugung für die vollständige Gleichstellung der Israeliten stimmen. Wahrhaft durchschlagend war das Argument des Grafen Szécsen, der es, von seinem aristokratischen Standpunkte aus, ganz gut begreifen kann, wenn man die Ausübung der politischen Rechte nicht als ein natürlich angebornes Recht betrachtet, sondern an gewisse Bedingungen knüpft, der es aber als heller logischer Kopf unbegreiflich finden würde, wenn man diejenigen, welche diese Bedingungen erfüllen, hinterher doch wieder von dem Vollgenusse der bürgerlichen Rechte ausschließen wollte.

Was unsere Lords sprachen, war jedoch auch noch in einer anderen Beziehung interessant. Sie sagten, was wir mit dem Schleier des Vergessens zu bedecken bereit waren; sie betonten es, daß seit beinahe 80 Jahren das Bedürfnis gefühlt wurde, die Lage der Juden zu regeln und daß es die ganze Zeit über bei dem guten Willen geblieben; sie gestanden es ein, daß an dieser Verabfäumung zum großen Theile eben die Magnatentafel Schuld trug; Einer der ihren wagte es, daran zu erinnern, daß selbst der „größte Ungar“, der Mann, der seiner Zeit in so Vielem weit voraus war, in der Judenfrage über eine gewisse Engherzigkeit nicht hinaus konnte.

Nun, wir hätten Alles das nicht gesagt, aber es schadet nicht, daß es gesagt wurde; es schadet nicht, daß in solcher Weise zu Gericht geseßen wurde, über die Vorgänger derer, die heute in dem hohen Hause thronen und von denen sich dabei wohl Mancher daran erinnert haben mochte, daß eine Zeit kommen könnte, wo eine spätere Generation in gleicher Weise auch über ihn zu Gericht sitzen würde. Vielleicht hat dies manchen Schwankenden befehrt, und so können wir denn mit aufrichtiger Freude die Thatsache verzeichnen, daß auch unsere Magnatentafel hinter der freisinnigen Auffassung des Unterhauses in dieser Frage nicht zurückgeblieben ist.

Von 65 Anwesenden haben 61 für den Gesetzentwurf gestimmt und nur 4 dagegen. Diese Vier — nun, es sind dieselben, „die man überall kennt, die letzten Vier vom alten Regiment.“

Als erster Redner in der Generaldebatte über den Gesetzentwurf bezüglich der Gleichberechtigung der Israeliten ergreift Ludwig Tisza zu folgender Rede das Wort:

Hohe Magnatentafel! Ich glaube, die hohe Magnatentafel kann den vorliegenden Gesetzentwurf nur warm begrüßen. Das ungarische Oberhaus hatte sich durch Jahrhunderte dadurch ausgezeichnet, daß es nie der Trägen absoluter Ideen war, und daß es immer mit dem Zeitgeiste Schritt hielt; es bewies dies damals, als es die 48er Gesetze annahm, deren verkündetes Versprechen der vorliegende Gesetzentwurf erfüllt. Es schmerzt mich, als Ungar — ich bekenne es offen —, daß wir so lange unser gegebenes Wort nicht einlösen konnten, doch war es nicht unsere Schuld. Ich begrüße den

vorliegenden Gesetzworschlag auch darum, weil durch denselben der Nation wieder Tausende von Söhnen gewonnen werden, Tausende, die über Reichtum, Talent und Thätigkeit verfügen. Ich bin überzeugt, daß auch sie sich bewußt werden, daß Rechte Verbindlichkeiten gegenüberstehen, und daß sie — wenn sie bis jetzt an Rechten nicht partizipierend, sich auch aller Verpflichtungen ledig glauben — nach den Rechten, die ihnen dieser Gesetzworschlag gibt, nunmehr auch wissen werden, was die Pflicht eines ungarischen Staatsbürgers sei. Ich nehme den Gesetzworschlag an. (Rufe: Angenommen.)

Graf Johann Cziraky hielt hierauf folgende, vom Beifall des Hauses begleitete Rede:

Hohe Magnatentafel! Der vor uns liegende Gegenstand gehört zu denjenigen, für die sehr viele Motive anzuführen sind, welche Motive aber denselben nicht in dem Maße charakterisieren, wie diese eigentlich geschehen sollte. Die diesbezüglich gethanen Aeußerungen des verehrten Bihar Obergespanns theile ich ihrem vollen Umfang nach, außerdem will ich aber auch jenen Standpunkt fixieren, von welchem aus ich nach meiner vollen, zu allen Zeiten unwandelbar gebliebenen Ueberzeugung bereitwilligst für den vorliegenden Gesetzworschlag stimme. (Hört!)

Ich kann diese Angelegenheit von keinem andern Gesichtspunkte aus, als demjenigen des Christenthums und der Religion auffassen. Eine der Grundprinzipien der Religion, die ich getreu befolge, ist folgende: „Liebe deinen Nächsten, wie dich selbst.“ Die Konsequenz dieses Prinzips ist der Grundsatz: „was du nicht willst, daß dir geschehe, das thue auch keinem Andern.“ Das ist jener Haupt- und Angelpunkt, der bei Beurtheilung so dieser, wie überhaupt jeder Zeitfrage in erster Linie in Berücksichtigung zu ziehen ist. Wenn auch diese Frage in Folge Jahrhunderte langer Vorurtheile vielleicht bei so mancher Klasse des Vaterlandes noch unpopulär wäre, so hört es darum nicht auf, eine Sache der Gerechtigkeit zu sein, so hört sie doch nicht auf, eine schreiende Ungerechtigkeit zu sein, daß durch Jahrhunderte hindurch gewissen Konfessionen der Genuß der politischen Rechte bloß ihres Glaubens wegen versagt war. (Beifall.)

Der geehrte Obergespan von Bihar sagte sehr richtig, daß die hohe Magnatentafel in der Beurtheilung dieser Frage stets von der größtmöglichen Gerechtigkeit und Billigkeit geleitet wurde. Ich könnte der hohen Magnatentafel und jenen sehr geehrten Mitgliedern, die schon damals am Reichstage theilnahmen, in Erinnerung rufen, daß schon 1840 von Seite der hohen Magnatentafel der Auspruch gethan ward, daß das Los dieser Klasse der Landeseinwohner erleichtert und gebessert werden müsse; es wurde diese Frage auch am folgenden Reichstage auf die Tagesordnung gesetzt, und ich muß wahrlich mit Freude konstatieren, daß wir seit jener Zeit, in der gerechten und billigen Beurtheilung dieser Frage sehr bedeutende Fortschritte gemacht haben. Es waren Viele damals — ausgezeichnete Patrioten — die bei Beurtheilung dieser Frage ganz besondere Schwierigkeiten fanden, und die zu bewilligenden Rechten nur auf einen kleinen Kreis beschränkt wissen wollten. Ich könnte in Erinnerung bringen, daß das in Gottselige große Mitglied dieses Hauses, Graf Stephan Székényi, an dessen Vaterlandsliebe und Liberalismus Niemand von uns zweifeln wird, auf England und Frankreich weisend, sich noch jenes Gleichnisses bediente, daß man in Frankreich und England freilich leicht dies thun konnte, denn die Gleichberechtigung der Juden in jenen Ländern bedeutete ungefähr, wie wenn man eine Glasche Tinte in einen großen Teich göße; sie verschwimmt. Doch in Ungarn stehe das Gleichniß so, wie wenn man die Tinte in eine Schüssel Suppe geben würde; sie würde dadurch ganz ungenießbar. Ich erlaube mir dies nur beispielsweise anzuführen, zum Beweise, daß wir seitdem in der Erkenntniß der Zeitverhältnisse und der Klärung der Ideen wesentlich fortgeschritten sind; doch wurzelten diese religiösen Ueberzeugungen — wie ich es schon gesagt — in denselben Boden damals, wie jetzt, und ich würde selbst auf den Fall, den ich aber keineswegs zugebe —, daß durch dieses Gesetz die Stellung der anderen Konfessionen beeinträchtigt würde, auch dann für dasselbe einstecken, denn ich weiß, das es eine Grundwahrheit der christlichen Religion ist, „thue denen Gutes, die dich hassen.“

Hohe Magnaten! Ich begrüße diesen Gesetzworschlag darum, weil er vom ungarischen Ministerium so verfaßt wurde, wie er verfaßt ist, und ich werde kaum diese Ansicht gehegt haben können, wenn dieser Gesetzworschlag in größerer Allgemeinheit und nicht bloß hinsichtlich jener bedeutenden Klasse und Glaubensgenossenschaft unse-

res Vaterlandes gehalten wäre; denn hier, wollten wir einer zahlreichen Konfession gegenüber gerecht sein, die bis jetzt und auch in allerletzter Zeit, sowohl in der Beförderung nationaler Interessen, als auch in Bezug auf Vaterlandsliebe und Kultur mit uns einzuzustreben bestrebt war. (Beifall.)

(Fortsetzung folgt.)

Inland.

S. A. Ujhelyi, am 1. Jänner. Der Synagogenbau ist vorläufig wieder suspendirt, auch ist wenig Aussicht vorhanden, daß der Tempelbau sobald in Angriff genommen werde. Am vergangenen Sabbath hielt unser sehr verehrter und gelehrter Oberrabbi Jeremias Löw eine Rede, worin derselbe mit seltener Geistesstärke die Wohlthat der geistigen Freiheit des Individuums betonte und auf die Emanzipation zurückkommend, dieselbe als eine glückliche Errungenschaft bezeichnend, welche den Juden zur besonderen Dankbarkeit gegen Regierung und Vaterland verpflichtete. Wir hatten schon oft Gelegenheit, die Reden dieses Mannes zu hören und bedauern nur, daß das Gotteshaus in keinem Verhältnis zur Gemeinde steht und so mancher Verehrer des Oberrabbi, wegen beschränktem Raumes gezwungen ist, die inhaltreichen Reden nur theilweise oder höchst mangelhaft zu vernehmen. Die Vorstandswahl ist vor der Thür, es wäre zu wünschen, daß die Parteien ihren Schwerpunkt auf die Hebung des Volksschul- und Synagogenwesens legen möchten und nicht so viele und vorzügliche Individuen in der Chasidaer-Angelegenheit ihre Kräfte zersplittern. *)

Vor kurzem starb in Baranó der dortige Religionslehrer Abraham Mordeche Kottenberg, Verfasser eines wenig bekannten guten Werkes; derselbe gehörte zu den bedeutendsten Hebräern der Jetztzeit und war in den letzten Jahren an der öffentlichen Schule in Baranó angestellt.

Möge ihm die Erde leicht sein!

(a—b)

Großwarden, im Dezember. Geehrter Herr Redakteur! Der gestrige Tag ist ein merkwürdiger gewesen. Wieder zeigte sich der gesunde Sinn unserer Glaubensgenossen. Zum 2-ten Vorsteher wählten sie einstimmig unter stürmischen und spontanem Applaus mit absoluter Majorität und nicht endenwollender Begeisterung, Herrn Elias Kurländer. — Herr Elias Kurländer hatte sich in confidentiellen Kreisen aus gewichtigen Motiven gegen die Annahme des Präsidiums feierlichst verwahrt.

Herr Salomon Löw, der zumeist mit Staatsmännern Umgang pflegt — machte sein Verbleiben als Präsident von einer Bedingung abhängig, die im schärfendsten Gegensatz mit den hiesigen Glaubensgenossen steht, und Reminiscenzen wachrief, an denen sie nur mit Wehmuth zurückdenken. Indessen seine mühevollen Amtsthätigkeit, die er entwickelt, bleibt ihm ewig zur Ehre.

Herr Leopold Steiner dem Handelstande angehörig, durch Intelligenz, Reichtum und Biederkeit zugleich ausgezeichnet, nahm nun den Sitz des Präsidenten ein und hoffen wir, daß dieser Mann im Vereine mit Herrn Elias Kurländer es endlich erreichen wird, daß Stürme, welche ein permanentes Uebel unserer Gemeinde zu sein drohten, durch die bewährte Führung zweier bewährter Männer gebannt sein, indem sie allen Parteihaltungen die gebührende Rücksichtnahme angedeihen lassen werden. Gott gebe es!

Achtungsvoll Albert Kohn.

Debreczin, 10. Dezember. Freudig begrüßten wir die ersten Nummern Ihrer gesch. Zeitschrift „M. Zs.“ die mit einer solch weittragenden Tendenz ihre Laufbahn begonnen und eine solche schöne Devise sich gewählt, in Friede, Liebe und Eintracht das Wort für Juden und Indenthum zu führen.

Ich habe mir es nun zur Aufgabe gemacht, mein Scherflein zu diesem Ihrem edlen Vorhaben beizutragen und für Ihr werthes Organ von Zeit zu Zeit Berichte von hier einzusenden; jedoch liegt mir heute nicht zuviel Stoff vor, was wohl für den Anfang überaus nothwendig wäre. Von der Organisation der hiesigen Gemeinde könnte ich Ihnen wohl so manches schreiben, jedoch ich weiß Sie wünschen nur Gutes und dies fehlt leider im Weichbilde der hiesigen Gemeinde. Warum? ist übrigens nicht schwer zu errathen: weil Debreczin, eine der größten Gemeinden Ungarns, schon so viele Jahre ohne Rabbi-

*) Sind auch der Ansicht!

Redat.

ner ist. *) Man spricht von Rabbinerwahlen, jedoch erfolglose Worte. Wenn man schon einen Rabbiner beruft und er nicht allseitigen Beifall geerntet, so strebe man nach einen tüchtigern; so glaube ich es wäre pflicht- und ordnungsgemäß. Und wie erst, wenn man einen Mann vor Augen hat, der in seiner rabbinischen Wirksamkeit einen großen Ruf sich erworben und die Gemeinde doch mit der Aufnahme zögert? Ich spreche es offen aus, der weitberühmte Herr Oberrabbiner P. Singer zu Palota ist es, der von den ehrwürdigen Herren Rabbinen zu Ujhely, Eisenstadt etc. dem hiesigen Gemeinde-Vorstand recommendirt worden; und wäre die Leitung des hies. Rabbinates in den Händen des Hrn. Rabbiner Singer gewiß genügend gesichert. Hr. Rabb. S. ist eine Berühmtheit am geistigen Boden des Talmuds ein in allen Zweigen des Wissens wohlunterrichteter Mann, sehr gewandter Redner, scharfsinnig gelehrter Philosoph und überaus tüchtiger Ungar. Was bleibt also noch zu wünschen übrig? Wozu das lange Zögern und Säumen?

„Wollt Ihr immer weiter schweifen?
Sieht das Gute liegt so nah!“

Ich spreche jetzt nur im Interesse der hiesigen Gemeinden und so meine wohlmeinenden Worte nicht eindrucklos vorbeisallen, fühle ich mich glücklich, etwas zum Wohle der hies. Gemeinde beigetragen zu haben und Sie, verehrter Herr Redakteur, haben sich für die gütige Veröffentlichung ein großes Verdienst erworben!

Toltsva, im Jänner. Die hies. isr. Kultusgemeinde hat aus der freudigen Veranlassung der erfolgten Gleichstellung der Juden an Se. Exzellenz, den Hrn. Ministerpräsidenten eine Adresse gerichtet, in der selbe ihren Dank- und Freudegefühlen, wie ihrer patriotischen Gesinnung kräftigen Ausdruck verleiht. Die Adresse wurde von dem intelligenten Hrn. Weiß verfaßt, einem Manne, der sich um die hierortige Gemeinde bleibende Verdienste erworben.

Bala-Egerseg, 3. Jänner. In unserer Stadt bietet sich soeben die Gelegenheit dar, daß die Israeliten die errungenen politischen Rechte auch praktisch verwerthen können. Für Morgen ist nämlich die Neuwahl des Stadtrichters bevorstehend. Wie sehr auch anfänglich die Ansichten bezüglich der tatsächlichen Betheiligung an dieser Wahl getheilt waren, so drang endlich der intelligente Hr. K. B. in einer deswegen abgehaltenen Generalversammlung mit dem Antrage durch, daß auch die isr. Bürger bei Gelegenheit der Richterwahl rüchhaltlos nach eigener Überzeugung ihre Stimmen abgeben mögen. Nächstens Näheres über Art und Weise der Betheiligung, wie über das Resultat überhaupt.

Ausland.

Wien, im Dez. Gestern fand die zweite Wählerversammlung aus Anlaß der vorzunehmenden Neuwahl des Vorstandes der israelitischen Kultusgemeinde statt. Als Kandidaten treten auf Dr. v. Hoffmannsthal, Dr. Nagel, Karl Schlesinger, Leopold Abeles, Anton Bing und Dr. Philipp Mauthner. In Betreff der Öffentlichkeit der Verhandlungen gibt der Vorsitzende die Erklärung ab, daß das Statut nicht bestimme, daß die Verhandlungen des Vorstandes bei geschlossenen Thüren geführt werden müssen, daß es somit dem Vorstande freistehe, die Öffentlichkeit einzuführen. Eine Probenwahl wurde nicht vorgenommen. Die Wahl fand am 26. d. M. statt.

Florenz. Dem „Abdl.“ entnehmen wir Nachstehendes aus „Educat. Israel.“: Unser Glaubensgenosse, Herr Advokat David Segré aus Saluzzo, italienischer Vice-Consul in Constantinopel, macht durch seine reichen Geistesgaben und seinen Charakter dem italienischen Namen Ehre. Herr Segré, kaum 25 Jahre alt, wird ohne Zweifel eine glänzende diplomatische Carriere machen.

Die im Monate Mai d. J. abgehaltene Rabbinersynode macht nur langsame Fortschritte, da die zur Abgabe eines Gutachtens aufgeforderten Gemeinden bis jetzt entweder der Aufforderung gar nicht Folge leisteten, oder sich in allgemeinen, vagen Erklärungen ergingen.

Unser Gemeinde-Präsident, Herr David Levi, Vicepräsident im Verwaltungsrathe der Nationalbank, hat den Maurizius- und Lazaronsorden erhalten. Denselben Orden erhielt auch Herr Zona Oli-

*) Der Rabbiner aus Trsa nämlich, der fast aufgenommen war, hat mit Rücksicht auf die Spaltungen der hiesigen Parteien, auf seine Candidatur bereits verzichtet.

veti aus Biella wegen seiner Verdienste um die Baumwollenindustrie, und um Förderung des Vereins für Handwerker und Künstler; ebenso wurde Herr D. G. Sacerdote mit diesem Orden decorirt.

Halberstadt, im Dezember. Es ist stets erfreulich zu sehen, wie Toleranz und Humanität sich immer mehr und mehr verbreiten. In der hiesigen höheren städtischen Töchterschule werden alljährlich bei den Elevationen Sammlungen für arme Kinder veranstaltet. Da in diesem Jahre zu dieser Sammlung auch zehn jüdische Mädchen beigetragen hatten, so sah sich die Vorsteherin veranlaßt, von dem Ertrage der Sammlung auch arme jüdische Kinder zu bedenken. — Ertrage der Sammlung auch arme jüdische Kinder zu bedenken. — Wohl weiß ich, daß man am Rhein längst ähnlichen humanen Prinzipien huldigt; allein in hiesiger Gegend ist solches Vorgehen neu, und daher habe ich es in der Veröffentlichung werth gehalten. A. H.

Altona. Die hochdeutsch-israelitische Gemeinde beabsichtigt außerhalb der Stadt einen Begräbnißplatz zu erwerben, da der Theil des jüdischen Begräbnißplatzes in der Königstraße, welcher dieser Gemeinde gehört, bereits überfüllt ist.

Vermischte Notizen.

* Dem „Wanderer“ wird vom 2. d. M. aus S. a. Ujhely berichtet, daß der dortige Oberrabbi zur Feier der Gleichberechtigung einen öffentl. Gottesdienst veranstalten ließ, bei welcher Gelegenheit derselbe den hohen Werth der individuellen Freiheit in kräftigen, eindringenden Worten auseinandersetzte. Ferner schreibt der „Wanderer“, daß es dem k. Kommissär nicht gelungen, den Frieden in der Kaschauer Gemeinde wiederherzustellen.

* In Kis-Ujhallas verbot der Richter den dortigen isr. Einwohnern die Ausschrottung des koscher-Fleisches. Der benannte Markfleck läuft Gefahr, diesen energischen Richter zu verlieren. Er könnte leicht als Kultusvorsteher in Kaschau gewählt werden.

* Die isr. Kultusgemeinde zu Neutra hat aus Anlaß der erfolgten Judenemanzipation den Betrag von 1000 fl. an Arme ohne Unterschied der Konfession vertheilen lassen.

* Herr Basch von hier läßt zur Verewigung der Gleichstellung der Juden auf seinem im Somogyer Komitate gelegenen Gute auf eigene Kosten eine Volksschule zu Gunsten der dortigen armen Bevölkerung erbauen. Derselbe hat gleichzeitig zur ewigen Erhaltung dieser Anstalt einen namhaften Fond in der dortigen Komitats-Kasse deponirt. Gewiß, der Akt der Judenemanzipation kann kaum auf humanere und würdigere Weise gefeiert werden!

* Wir lesen im „B.“: Die erspriessliche Wirksamkeit des Großwaidener Frauenvereines hat sich in der gegenwärtigen ungünstigen Zeit wieder durch zahlreiche Wohlthaten manifestirt. Es existiren in unserer Stadt so viel Arme und Hilfsbedürftige, daß es schwer fällt, allen unter die Arme zu greifen und eine wirksame Art der Unterstützung ausfindig zu machen. Der Frauenverein hat trotzdem seiner hohen Aufgabe entsprochen. Es wurden nämlich 31 arme Kinder mit Winterkleidern versehen und unter mehrere Familien Holz und Geldbeträge vertheilt. Wir dürfen es nicht unerwähnt lassen, daß die Bemittelteren der isr. Kultusgemeinde zu gleichem Zwecke mehr als 1000 fl. gespendet und sich überdies verpflichtet haben, während der Dauer von 4 Monaten zu gleichem Zwecke gewisse Beträge zu entrichten.

* Unter jene Werke, die gleichsam als Vorkämpfer der Judenemanzipation erschienen, gehört das: „Régi dal régi gyűlölségről“ von dem ausgezeichneten Schriftsteller J. Rákosi. Wir erlauben uns unsere Glaubensgenossen auf dieses Werk, das bei Eggenberger in prachtvoller Ausstattung erschienen, hiemit aufmerksam zu machen.

Erklärung. Ihr geschätztes Blatt brachte jüngst eine Mittheilung, in der Hr. Schreiber, als Komitats-Rabbiner bezeichnet wird. Ich bitte mir folgende kleine Berichtigung zu gestatten. Wir erklären uns nämlich den Titel eines Komitats-Arztes z. B. durch den Umstand, daß derselbe vom Komitate seinen Gehalt bezieht. Nachdem Hr. Schreiber jedoch nicht von der Judenheit des Bereger-Komitats, sondern von der Gemeinde erhalten wird, ist derselbe folgerichtig Munkácsyer Lokalb., aber nicht Bereger Komitats-Rabbiner. So viel zur Steuer der Wahrheit.

Unversiegelte Reklamationen wegen nicht eingetroffener Nummern sind portofrei.